

en deze, op dat moment nog commissaris van de provincie Groningen, lichte secretaris-generaal van Poelje in. Van Poelje instrueerde alle inspecteurs van het lager onderwijs, het betrokken leerboek 'onmiddellijk' in te trekken.¹ Een en ander ging zo vlug in zijn werk dat van Poelje's instructie aan de inspecteurs al een week de deur uit was toen Conrings eerste rapport terzake *Generalkommissar* Wimmer bereikte.

Wimmer haastte zich niet: eerst na een kleine drie weken deed hij de secretarissen-generaal weten dat anti-Duitse boeken uit alle openbare bibliotheken moesten verdwijnen; van Poelje ontving nog een aparte brief waarin Wimmer uitdrukking gaf aan zijn verbazing dat leerboeken met anti-Duitse passages niet al lang uit de circulatie genomen waren. '*Ich weise Sie daher an*', schreef Wimmer, '*das bisher Versäumte beschleunigt nachzuholen*.'²

Veel tijd om die instructie uit te voeren, werd van Poelje niet gelaten: enkele dagen na de ontvangst van Wimmers brief werd hij in verband met zijn Koninginnedag-circulaire gearresteerd. Het hoofd van de afdeling hoger onderwijs ten departemente, mr. Reinink, ex-voorzitter van de Nederlandse Gemeenschap, ging de functie van secretaris-generaal waarnemen.

Reinink, later een der steunpilaren van het kunstenaarsverzet, sloot zich in die tijd met weinig moeite bij het algemene beleid van het college van secretarissen-generaal aan. Met 'volledige instemming' van het college zocht hij een nauw contact met prof. Snijders Cultuurkring³; hij bood in het algemeen weinig verzet tegen Duitse eisen, en nam dan ook de zuivering van de leerboeken en van de schoolbibliotheken met grote spoed ter hand. Voor de zuivering van de schoolboeken (waar wij in een later deel op terugkomen) richtte hij een commissie op die onder voorzitterschap van prof. van Dam kwam te staan en waarvan wij hier alleen willen vermelden dat van Dam met achttien medewerkers die uit kringen van het openbaar en bijzonder onderwijs afkomstig waren, in ruim twee maanden niet minder dan negenduizend boeken op hun inhoud controleerde; ruim vierhonderd werden uit de circulatie genomen en in enkele honderden andere moesten wijzigingen worden aangebracht. Dit ingrijpen werd door de confessionele onderwijsorganisaties aanvaard.

Evenzeer aanvaardden die onderwijsorganisaties de zuivering der schoolbibliotheken. In de eerste helft van september mochten die geen enkel boek meer uitlenen en toen de uitlening hervat werd, was bepaald dat zij zich voortaan niet mocht uitstrekken tot boeken van Duitse emigranten en van een

¹ Rondschrjven, 30 juli 1940, van van Poelje aan de inspecteurs l.o. (Doc II-115, a-7). ² Brief, 23 aug. 1940, van Wimmer aan van Poelje (*Präs. Abt.*, 10.04 C).

³ Csg: Notulen, 27 sept. 1940.